

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/dodatki-historyczne-do/9813,Solidarnosc-ku-wolnej-kulturze.html>
27.02.2026, 07:12

„Solidarność” – ku wolnej kulturze

26.08.2010

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

„Solidarność” – ku wolnej kulturze

Teatr pod Krzyżem – spektakl „Hiob”, Kraków 1983 r.

W trzydziestą rocznicę powstania „Solidarność” Instytut Pamięci Narodowej prezentuje liczne inicjatywy badawczo-edukacyjno-wystawiennicze przybliżające tamtą heroiczną epokę. Najważniejszą publikacją jest obszerna 7-tomowa synteza „NSZZ »Solidarność« 1980–1989” pod redakcją Łukasza Kamińskiego i Grzegorza Waligóry, która ukaże się niebawem. Dziś drukujemy fragmenty dwóch rozdziałów tomu 2, poświęconego m.in. niezależnej działalności oświatowej, wydawniczej i kulturalnej. Ilustracje pochodzą z portalu IPN www.kultura-niezalezna.pl.

Dr Tadeusz Ruzikowski
(IPN Warszawa)

Kultura niezależna

(...) Wraz ze strajkami sierpniowymi oraz utworzeniem NSZZ „Solidarność” nastąpiło otwarcie nowego rozdziału w historii kultury niezależnej. Dzięki tym wydarzeniom twórcy otrzymali szansę jawnego, niezależnego działania, znaleźli przestrzeń, w której mogli się realizować. Jednym z pierwszych przedsięwzięć artystycznych związanych z powstaniem „Solidarność” było zaprojektowanie przez Jerzego Janiszewskiego z Gdańska stylizowanego napisu „Solidarność”. Został on sporządzony nowym krojem pisma, tzw. solidarycą, symbolizującym wspierających się ludzi. W kolejnych latach wykorzystywali go często środowiska związkowe i opozycyjne. W przededniu podpisania porozumień gdańskich aktorzy Teatru Wybrzeże wystąpili w stoczni, w sali obrad Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego. Tam też w czasie strajku wystąpił Maciej Pietrzyk. Sami zaś stoczniowcy wykonywali podczas strajku okolicznościowe stemple, które początkowo stanowiły namiastkę niezależnych znaczków.

Pod patronatem nowego związku organizowano liczne imprezy kulturalne o różnym charakterze. Prawdopodobnie pierwszym przedsięwzięciem pod auspicjami legalnego już związku był koncert „Artyści Warszawy – Solidarność”, który odbył się w Teatrze Wielkim w Warszawie 10 listopada 1980 r. – jak się wówczas okazało, w dniu ostatecznej rejestracji „Solidarność”. „W gruncie rzeczy reżyserem koncertu będzie życie” – oznajmił w przeddzień imprezy jej reżyser Jerzy Markuszewski. Na koncert złożyły się wiersze, piosenki, skecze. Wystąpili w nim m.in. Piotr Fronczewski, Krystyna Janda, Maja Komorowska, Krzysztof Kowalewski, Halina Mikołajska, Daniel Olbrychski, Stanisław Tym. Dzięki koncertowi nastąpiło dalsze zbliżenie między artystami a środowiskiem „Solidarność”.

„Solidarność” rozpostarła nad artystami swoisty parasol, chroniąc ich przed ingerencjami cenzury. Na przykład w okresie „karnawału Solidarność” Jan Pietrzak mógł swobodnie niż wcześniej wypowiadać się w kabarecie pod Egidą. Jego kabaretowa piosenka „Żeby Polska była Polską” (z muzyką Włodzimierza Korcza), która powstała po wydarzeniach Czerwca '76, zyskała wówczas nowy kontekst, stała się jednym z nieoficjalnych hymnów nowego związku; w 1980 r. podczas strajków sierpniowych nadawano ją przez zakładowe radiowęzły. Dokończenie na s. II-III

Pliki do pobrania

[„Solidarność” – ku wolnej kulturze – „Nasz Dziennik”, 8/2010 \(39\) \(pdf, 4.55 MB\)](#)